Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta
Hallinto- ja turvallisuusjaosto

HE 146/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

1 Taustaa

Talousarvioesityksen poliisitointa koskevan luvun selvitysosan mukaan poliisin toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta erityisesti kiireellisissä hälytystehtävissä ja ennalta estävyyttä sekä suunnataan tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpiin rikoksiin. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Poliisin näkyvyyttä ja palvelujen esteetöntä saatavuutta lisätään resurssien mahdollistamassa laajuudessa digitalisaatiolla ja teknisillä ratkaisuilla. Samalla pyritään varmistamaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen.

2 Yleistä

Nykyisen turvallisuustoimintaympäristön nopeat muutokset edellyttävät jatkuvaa ja ympärivuorokautista kykyä varautua vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Poliisi reagoi toimintaympäristön muutoksiin ennakoimalla ja kohdistamalla toimenpiteet ja voimavarat turvallisuuden kannalta kriittisiin asioihin yhdessä muiden turvallisuusalan toimijoiden kanssa turvallisuusriskien analysointiin, tietojohtoisuuteen ja oikeaan tilannekuvaan perustuen.

Poliisin vaste ja kyky reagoida äkillisiin vakaviin tilanteisiin on verrannollinen kentällä olevien poliisien määrään. Lisäksi poliisin käytettävissä olevan kaluston, välineiden, taktisen osaamisen ja koulutuksen on vastattava tämän päivän turvallisuusuhkiin ja toimintaympäristön vaatimuksiin kaikilta osin. Resurssien mahdollistamissa puitteissa painotetaan myös rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennalta estämistä ja vähentämistä sekä palvelukyvyn ja näkyvyyden turvaamista.

3 Pääkaupungin erityistarpeet

3.1 Yleistä

Helsinki on maan hallinnon, talouselämän ja kulttuurin keskus. Elinkeino- ja yritystoiminta on keskittynyt pääkaupunkiseudulle. Helsinki toimii myös työelämän, matkailun, vapaa-ajanvieton, liikenteen ja sivistystoimen keskuksena sekä kansallisten ja kansainvälisten ryhmien kohtaamispaikkana.

HELSINGIN POLIISILAITOS
Pasilanraitio 11, PL 11, 00241 HELSINKI
kirjaamo.helsinki@poliisi.fi
Puh. 0295 470 011, Faksi 0295 411 622

Pääkaupungin toimintaympäristöön liittyvät muuttuvat tekijät vaikuttavat olennaisesti Helsingin poliisilaitoksen tehtäviin ja resurssitarpeisiin sekä edellyttävät toiminnan painottamista yhä voimakkaammin ennalta estävään toimintaan. Lisäksi Helsingin poliisilaitoksella on vastattavana muista paikallispoliisin yksiköistä poikkeavia valtakunnallisia ja alueellisia erityistehtäviä. Näiden velvoitteiden vuoksi Helsingin poliisilaitoksella on sellaisia erillistä resursointia vaativia erityistoimintoja, joita ei ole muissa poliisin yksiköissä.

Helsingin poliisilaitoksen toiminta-alueella järjestetään säännöllisesti vuosittain runsaasti sellaisia tapahtumia, kuten valtiovierailuja, mielenosoituksia ja suuria yleisötilaisuuksia, joiden turvallisuusjärjestelyt edellyttävät poliisilta mittavia panostuksia.

Lisäksi pääkaupunkiasemasta johtuen poliisilaitos resursoi diplomaattisiin kohteisiin ja diplomaattiseen koskemattomuuteen liittyviä turvaamistehtäviä, valtionjohdon suojaamiseen liittyviä tehtäviä sekä vastaa lähes viikoittain valtiovierailujen turvaamiseen liittyvistä tehtävistä.

Erityisesti mielenosoitusten osalta on huomattava, että niihin liittyviin turvaamistoimenpiteisiin ei yleensä voida varautua normaalin työvuorosuunnittelun keinoin, vaan niihin kohdennettava resurssi joudutaan osoittamaan usein valvonta- ja hälytystoiminnan päivittäisresurssista jopa välittömästi. Poliisin toimenpiteitä edellyttäviä mielenosoituksia järjestetään Helsingissä normaalisti vuositasolla noin 300 kappaletta. Poliisilaitoksen joukkojenhallintaresurssia käytetään myös säännönmukaisesti muiden poliisilaitosten alueilla sijaitsevien tapahtumien turvaamiseen. Tuolloin on vaarana, että muun muassa hälytystehtävien toimintavalmiusaika heikkenee.

3.2 Toimintaympäristöön liittyvät tekniset erityistarpeet

Poliisin miehittämätön ilmailutoiminta (RPAS) on kehittynyt huomattavasti viimeisten vuosien aikana ja RPAS -toiminnan avulla voidaan nykyään tuottaa tilannekuvaa tehokkaalla tavalla. Lentolaitteita voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi edellä mainittujen yleisötapahtumien valvontaan, kadonneiden etsintään sekä pakenevien seurantaan. RPAS -toiminta on laajentunut ja tullut kiinteäksi osaksi poliisin operatiivista toimintaa niin päivittäisillä poliisitehtävillä kuin lähes kaikilla erityistehtävilläkin.

Nykyisessä toimintaympäristössä lentolaitteet sekä vastatoimintalaitteet kulkevat hälytyspartioiden mukana partiotoiminnassa tai ne on sijoitettu poliisilaitoksille. Kyseinen järjestely voi aiheuttaa pitkiä viiveitä poliisin operatiiviseen toimintaan. Tämä koskee erityisesti vastatoimintaan soveltuvaa välineistöä. Myöskään kokonsa puolesta laitteistojen säilyttäminen partioautoissa ei ole tarkoituksenmukaista.

Helsingin poliisilaitoksella on toimintaympäristöstä johtuen suurin tarve RPAS -ajoneuvolle ja asiaan liittyvää kehitystyötä on tehty poliisilaitoksella vuosien 2020 ja 2021 aikana. RPAS -ajoneuvon tulee olla riittävän tilava, jotta sitä voidaan tehokkaasti käyttää monimuotoiseen RPAS/cUAS -toimintaan ja tarkoituksenmukaisella ajoneuvolla tarvittavat varusteet voidaan toimittaa henkilöstöineen kerralla tapahtumapaikalle.

Helsingin poliisilaitokseen sijoitettavan RPAS -tukiajoneuvon hinta-arvio on esiselvitysten mukaan noin 200 000 euroa.

4 Nuoret rikoksentekijät

4.1 Yleistä

Alaikäisten rikoksesta epäiltyjen määrä on ollut viime vuosina laskusuhdanteinen, mutta kuluvan vuoden lukumäärät ennustavat mahdollista määrän kasvua. Nuoret ovat epäiltyinä niin päivittäisrikoksissa kuin vakavimmissakin rikosasioissa.

Alle 15 -vuotiaiden kohdalla ei ole esitutkintapakkoa ja tutkinta suoritetaan tarvittaessa, esimerkiksi mikäli tapaukseen liittyy myös 15 -vuotta täyttäneitä epäiltyjä. Vahingonkorvausoikeudelliset asiat ohjataan sovitteluun. Alle 15 -vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen kohdalla toiminta painottuu ennalta estävän toiminnon Ankkuri -ryhmän suorittamaan puhutukseen. Puhutuksia tehdään noin 200 vuodessa. Toiminta painottuu erityisesti nuorten syrjäytymisen estämiseen.

Nuorten välisiä kiusaamiseksi luokiteltavia rikostapauksia tulee poliisin tietoon Helsingissä viikoittain. Aina kiusaamistapauksiin ei liity varsinaista pahoinpitelyä, vaan kyse voi olla myös verbaalisesta loukkaamisesta tai uhkaamisesta. Mitä vakavammasta tapauksesta on kyse, sitä todennäköisemmin poliisi on myös jollain tavalla mukana asian selvittelyssä. Tapaukset, joissa epäilty on alle 15-vuotias, ovat poliisin näkökulmasta erityisen haasteellisia.

Esitutkintalaki edellyttää, että alle 18 -vuotiaan epäillyksi tekemä rikos tulee tutkia kiireellisesti. Käytännössä tätä kiireellisyysvaatimusta ei kaikissa tapauksissa voida noudattaa alaikäisten epäiltyjen suuren määrän ja käytettävissä olevan tutkijaresurssin epäsuhdan vuoksi.

Ajallisesti alaikäisten epäiltyjen tutkinta vie enemmän aikaa kuin täysikäisten epäiltyjen tutkinta. Kuulusteluihin tulee varata osallistumismahdollisuus sosiaaliviranomaisille, alaikäisille tulee määrätä puolustaja alhaisemmalla kynnyksellä kuin aikuisille ja kaikki huoltajat on huomioitava kuulusteluissa ja esitutkinnassa. Lisäksi osa kuulusteluista videoidaan.

Toimintamallin mukaisesti samaa nuorta koskevat jutut keskitetään yhdelle tutkijalle, tehdään tehostettua yhteistyötä eri viranomaisten ja sidosryhmien kanssa, käytetään monipuolisesti pakkokeinoja rikoskierteen katkaisemiseksi sekä pidetään yhteyttä nuoreen myös esitutkinnan jälkeen. Tällä hetkellä esitutkinnan jälkeen tapahtuvaa ennalta ehkäisevää ylläpitävää työtä ei käytännössä voida tehdä aktiivisesti.

4.2 Kehityssuuntia

Rikoskäyttäytyminen painottuu vahvasti nuoruuteen ja alle 21-vuotiaat vastaavat 20 prosentista poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta. Vaikka nuorten tekemien rikosten määrä on laskenut vuosina 1995-2020, paljon rikoksia tekevien ja vakaviin väkivaltarikoksiin, kuten henkirikoksiin ja niiden yrityksiin syyllistyneiden nuorten määrä on lisääntynyt Helsingissä voimak-

kaasti. Väkivallan taustalla on samankaltaisia mekanismeja kuin Tukholman lähiöiden nuorisojengeillä.

Nuoret tekevät väkivaltarikoksia yleensä yhdessä. Vuoden 2021 aikana pääkaupunkiseudulle on muodostunut muutamien rap -artistien ympärille koostuvia nuorten miesten ryhmiä, joiden on havaittu ihannoivan väkivaltaista rap -kulttuuria. Osa nuorista myy huumeita ja tekee väkivaltarikoksia. Kaikkiaan näihin ryhmiin kuuluu noin 20 nuorta aikuista iältään 20 - 25 vuotta. Artistit hankkivat nuorten suosiota sosiaalisessa mediassa rap-videoiden avulla. Rap -kulttuuriin liitetään usein ns. "roadman" -ilmiö, jolle tunnusomaista on muun muassa rikollisuuden ihannointi.

Nuorista aikuisista koostuvien ryhmien välillä on havaittu jännitteitä, jotka ovat johtaneet keskinäiseen nokitteluun ja vakavaan väkivaltaan. Ryhmät tekevät toisiaan solvaavia musiikkivideoita, joissa artistit käyttävät erilaisia ”jengitunnuksia”. Vaikka nämä ryhmät korostavat videoillaan väkivaltaa ja omaa asuinaluetta, ryhmien ei ole havaittu tavoittelevan suoraan tai välillisesti reviirin valtaamista rikosten tekoa varten eli kadunkulmien haltuunottoa. Ei ole myöskään olemassa tilannetta, jossa ihmiset välttäisivät tiettyjä asuinalueita kyseisten ryhmien pelossa. Joillakin ryhmien jäsenillä on kuitenkin havaittu yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

5 Ennalta estävä toiminta

5.1 Yleistä

Helsingin poliisin toimintaympäristö on muuttunut viimeisten vuosien aikana nopeasti ja nopea muutos jatkuu edelleen. Helsingin väestömäärän ennustetaan kasvavan vuosittain noin 7 500 asukkaalla ollen vuonna 2025 noin 700 000. Tällä hetkellä Helsingin väestöstä vieraskielisiä asukkaita on noin 16 prosenttia. Vuonna 2025 vieraskielisiä asukkaita arvioidaan olevan väestöstä jo noin 20 prosenttia.

Väestömäärässä ja -rakenteessa tapahtuvat muutokset asettavat haasteita myös poliisitoiminnalle. Toistaiseksi Helsingin asuinalueiden eriytyminen ei yleisesti ottaen ole jyrkkää, mutta mahdolliseen eriytymiseen liittyviä huolestuttavia merkkejä on silti näkyvissä. Helsingin kaupungin tilastoista ilmenee, että osalla Helsingin alueista ulkomaalaistaustaisen väestön kasvu on ollut nopeaa, osalla alueista ei puolestaan juurikaan ole tapahtunut muutoksia. Helsingissä on jo asuinalueita, joilla liki 40 prosenttia puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia.

Poliisin ja kansalaisten välinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus ovat tärkeitä kaikille osapuolille. Niiden kautta voidaan vahvistaa yhdenvertaisuuden toteutumista, edistää hyviä väestösuhteita sekä lisätä luottamusta poliisiin ja yhteiskuntaan laajemmin. Ennalta estävän poliisitoiminnan tavoitteena on Helsingin turvallisuuden ja koheesion lisääminen sekä rikosten ja yhteiskunnan kannalta haitallisen polarisaation sekä vastakkainasettelun vähentäminen.

Vuorovaikutuksen lisäämiseksi ja osana ennalta estävää toimintaa poliisilaitos toteuttaa lähiöissä aktiivisesti myös näkyvää poliisitoimintaa, jonka tavoitteena on, että poliisi on osa paikallista yhteisöä, poliisi tunnetaan ja

häneen luotetaan. Toiminnan yhteydessä ylläpidetään vuorovaikutusta paikallisyhteisöjen kanssa ja lisätään poliisin tietoisuutta asuinalueiden tapahtumista.

5.2 Resurssit

Helsingin poliisilaitoksen näkemyksen mukaan poliisilaitokselle tulisi osoittaa toimintaan 18 henkilötyövuotta seuraavasti:

Henkilömäärä		Kohdennus
A	8	Ankkuri Plus+ toiminta
B	2	Kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisytoiminta
C	2	Mielenosoitusten neuvottelutoiminta
D	6	Nuorten rikostutkinta
	18	**Yhteensä**

Poliisihallitus on alustavassa vuoden 2022 määrärahajaossa kohdentanut toimintaan 4 henkilötyövuotta.

Henkilöstön resursointi perustuu rikostorjuntayksikön OmaPoliisi -ajatukseen. Tarkoituksena on vahvistaa yhteistyötä nuorten rikostutkinnan kanssa ja ottaa käsittelyyn laaja-alaisesti tiettyjä rikoskierteessä olevia lapsia.

6 Huolta aiheuttavat henkilöt

Pääkaupungin symbolinen merkitys vakavan rikollisuuden iskukohteena on suuri. Erilaisten uhkien ennalta estämiseen ja tunnistamiseen liittyvän valmiuden tulee pääkaupunkiseudulla olla välittömästi toteutettava.

Helsingin poliisilaitoksen Rikostutkintayksikössä toimii uhkaryhmä, joka keskittyy vaaralliseksi arvioitujen uhkahenkilöiden käsittelyyn ja sitä kautta törkeiden väkivaltarikosten torjuntaan. Uhkahenkilöiden kohdalla pyritään löytämään ratkaisuja yhteistyössä ennalta estävän toiminnon kanssa.

Uhkaryhmällä on tällä hetkellä tarkemman selvityksen kohteena kymmeniä riskihenkilöiksi luokiteltuja henkilöitä. Suojelupoliisi on omassa arviossaan päätynyt siihen, että poliisilaitoksen toimialueella asuu tai oleskelee tällä hetkellä yli 100 seurannassa olevaa, huolta aiheuttavaa henkilöä. Tämä on valtakunnallisesti poikkeuksellisen suuri määrä.

Poliisipäällikkö
Poliisikomentaja Lasse Aapio

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.10.2021 klo 12:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.